

In memoriam

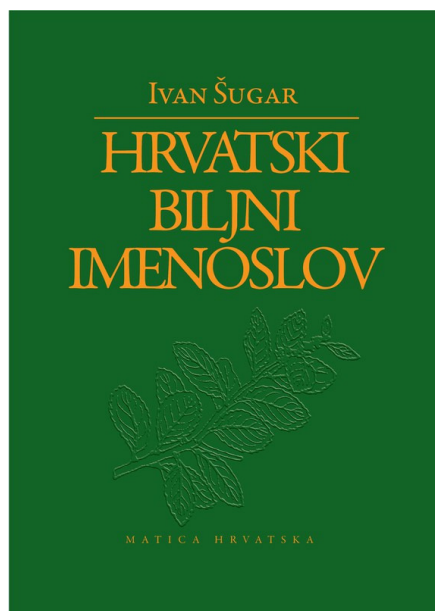
Ivan Šugar (27. 5. 1933. – 6. 11. 2015.)

In memoriam

U jutarnjim satima 9. 11. 2015. stigla mi je poruka od kolegice. Pročitao sam je nekih pola sata kasnije i ostao zatečen viješću da je preminuo profesor Šugar. Ta me vijest zatekla svojom potpunom neočekivanošću i prikovala da bez misli buljim u napisano nekoliko trenutaka. Vijest je bila potpuno neočekivana zato, jer sam se do početka ljeta redovno čuo s profesorom i on se ni u jednom trenutku nije požalio na zdravlje. Razgovori su se uvijek jednako živahno prepletali oko biljaka, njihovih imena i svjetova skrivenih iza tih imena. Naime, profesor Šugar je s puno strasti radio na etimološkom rječniku imena biljnih rodova, a meni je ukazao veliko povjerenje da budem recenzent tog djela. U čestim smo razgovorima raspravljali o mogućim izvorima imena, njihovim tumačenjima, pogledu na svijet kad su nastajala i kad ih se u različitim razdobljima pokušavalo objašnjavati. Stoga sam prekid u komunikaciji doživio kao ljetnu stanku, a da ni u jednom trenutku nisam pomislio da se bori s neizlječivom bolešću. Planirao sam ga nazvati ovih jesenskih dana i očekivao da će mi u tom razgovoru reći da je rukopis predan u tisak. Toga sam jutro shvatio da razgovora s njim više neće biti. Kao jedan od posljednjih kolega iz struke s kojima je surađivao, u par riječi bih se osvrnuo na život i rad profesora Šugara.

Ivan Šugar rođen je 27. svibnja 1933. u Filipani kraj Pule. Osnovnu školu je završio u Marčani, a u poznatoj pazinskoj klasičnoj gimnaziji trajno se zarazio strašću prema klasičnim jezicima. Maturirao je 1953. te nakon odsluženja vojnog roka 1955. upisao studij biologije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je 1961., a te školske godine (1960/61.) radio je u Vježbaonici Pedagoške akademije u Puli. Sljedeće godine (1962.) zapošljava se kao asistent na PMF-u u Zagrebu gdje je i magistrirao 1967. s radom *Biljni pokrov Osorčice na otoku Lošinju*. U sklopu poslijediplomskog studija akademsku godinu 1965/66. proveo je u Montpellieru i tamo završio III. stupanj studija. Za to vrijeme radio je dva mjeseca u *Service de la Carte de la Vegetation* u Toulousu gdje se upoznao s metodologijom vegetacijskog kartiranja. Zatim je mjesec dana stažirao na Središnjem masivu (Massif Central) baveći se pedologijom. Doktorski rad *Flora i vegetacija Samoborskog gorja*, izrađen pod mentorstvom profesora Stjepana Horvatića, obranio je 1972. godine na svom matičnom PMF-u u Zagrebu. Nakon toga, 1974. odlazi na Sveučilište u Patrasu gdje se bavio istraživanjem biljnog svijeta Peleponeza. Na PMF-u radi kao asistent (1962-1972.), znanstveni suradnik (1973-1974.), zatim kao viši znanstveni suradnik na Institutu za botaniku Sveučilišta u Zagrebu (1975-1978.), te od 1978. ponovno na PMF-u i to od 1988. kao znanstveni savjetnik. Od 1994. honorarno je predavao botaniku na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a 1996. je izabran za redovitog profesora i predstojnika Zavoda za botaniku FBF-a. Na tom mjestu radio je do umirovljenja 2001.

Znanstveni rad profesora Šugara bio je usmjeren na proučavanje flore i vegetacije Hrvatske. Bavio se i vegetacijskim kartiranjem, te je bio urednik vegetacijske karte Hrvatske. Osobito su vrijedni njegovi vegetacijski prilozi u okviru kojih je objavio niz originalnih fitocenoloških tablica koje predstavljaju nezamjenjivu građu u daljnjem proučavanju vegetacije, sinsistematike i vegetacijske dinamike u Hrvatskoj. Objavio je 64 znanstvena i 90 stručnih radova, a kao njegov suradnik i koautor na radovima osobito se ističe profesor Ivo Trinajstić s kojim je proveo nebrojene dane u terenskim istraživanjima. Profesor Šugar sudjelovao je u radu brojnih znanstvenih i stručnih susreta, a osobito valja istaći njegov angažman na UNESCO-voj konferenciji održanoj u Potenci u Italiji, gdje je u suradnji s kolegama izradio prijedlog na temelju kojeg je Velebit proglašen rezervatom biosfere 1978. godine. Profesor Šugar, svjestan potrebe zaštite prirode, prihvatio se uredništva *Crvene knjige biljnih vrsta Republike Hrvatske* objavljene 1994. U toj knjizi je po prvi puta u Hrvatskoj pokušano argumentirano sastaviti popis ugroženih biljnih vrsta, kategorizirati ih prema kriterijima IUCN-a, te za svaku vrstu dati uvid u rasprostranjenost, stanište, veličinu populacija, uzroke ugroženosti i zaštitne

mjere koje valja poduzeti. Kao učenik klasične gimnazije profesor Šugar trajno je ostao vjeran humanističkoj tradiciji i klasičnim jezicima. Neumorno je istraživao biografije starih botaničara, povijesnu građu vezanu uz botaniku i ljekarništvo u Hrvatskoj, te povezivao botaniku s povijesnim i društvenim kontekstom. Njegov, pak, prilog botaničkoj leksikografiji jedinstven je i nemjerljiv u povijesti botanike u Hrvatskoj zbog tri monumentalna djela. Prvo je *Latinsko-hrvatski i hrvatsko-latinski botanički leksikon / Lexicon botanicum Latino-Croaticum et Croatico-Latinum* (1990) u kojem je sakupio, preveo i objasnio termine botaničkog latinskog, te ujedno postavio temelj za hrvatski standard botaničke terminologije. Tim leksikonom omogućeno je svima bez klasičnog obrazovanja da se upuste u čitanje stare botaničke literature i botaničkih dijagnoza koje su se do 2012. morale pisati latinskim. Štoviše, većina standardnih latinskih rječnika ne sadrži strukovne botaničke termine, a mnoge riječi u strukovnom žargonu često imaju strože i drugačije značenje nego u klasičnom latinitetu. Riješivši sve te probleme u svom *Leksikonu*, učinio ga je klasikom botaničke literature nužnim na radnom stolu svakog botaničara. *Leksikon*

je odmah premašio granice Hrvatske i postao standard za sve botaničare južnoslavenskih jezika. Drugo djelo je *Hrvatski biljni imenoslov* (2008) u kojem su sabrana biljna imena iz povijesne literature, te ona koja je profesor Šugar prikupio od ljudi tokom svog višedesetljetnog terenskog rada. Time je dao nemjerljiv prilog etnografiji i etnobotanici, jer je kroz niz desetljeća bio jedini koji se bavio tom tematikom. Kao profesionalnom botaničaru bilo mu je lako prepoznavati vrste koje su mu ljudi pokazivali govoreći njihova imena, tako da je svako ime jednoznačno vezao uz biljnu vrstu na koju se odnosi. Profesionalnom etnologu to je često nemoguće zbog nedovoljnog poznavanja flore. *Imenoslov* će svakako biti jedan od temelja standardnih hrvatskih biljnih imena, kad botanička zajednica odluči izraditi taj standard. *Imenoslovu* je prethodila knjiga *Hrvatsko biljno nazivlje: analiza hrvatskog biljnog nazivlja u djelu Liber de simplicibus Benedicti Rinij* (2002) objavljena u koautorstvu s Igorom Gostlom i Kroatom Hazler-Pilepić. Obradom tog djela nisu dani samo prilozi hrvatskom povijesnom biljnom nazivlju, već i utvrđivanju početka uzgoja pojedinih biljnih kultura, pojave egzotičnih biljnih vrsta i slično. Treće djelo, mogli bi reći *Velike trilogije* profesora Šugara, u trenutku njegove smrti je, nažalost, neobjavljeno, ali spremno za tisak. To je etimološki rječnik kojeg spominjem na početku ovog teksta. Taj rječnik je opsežno djelo koje zatvara krug jezikoslovnih interesa profesora Šugara. To djelo po prvi puta hrvatskom čitatelju pruža uvid u ono što se skriva iza latinskih imena biljaka te ih čini razumljivim, pamtljivijim i otvara prozor u naizgled skrivene svjetove starih jezika, morfologije, mitologije, geografije, ljekarništva i životopisa niza botaničara. K tome, profesor Šugar je predložio standardno hrvatsko ime za svaki obrađeni rod te za mnoge vrste unutar tih rodova. Najiskrenije se nadam da će taj rječnik biti tiskan na dobrobit svih zainteresiranih za botaniku, botaničku nomenklaturu i hrvatsku jezičnu baštinu.

Za kraj, recimo da je profesor Ivan Šugar jedan od botaničara koji su neizbrisivo obilježili hrvatsku botaniku u 20. stoljeću. Rezultati njegova rada utkani su u naše razumijevanje vegetacije Hrvatske i botaničku jezičnu kulturu.

Alegro A., studeni 2015.